

REMISSYTTRANDE

Ert Dnr: Fi2020/01583/S2

Vårt Dnr: 2020_26

2020-09-29

fi.remissvar@regeringskansliet.se

SKATT PÅ MODET - FÖR ATT FÅ BORT SKADLIGA KEMIKALIER SOU 2020:20

IKEM – Innovations och kemiindustrierna i Sverige, har beretts möjlighet att lämna synpunkter på ovan nämnda betänkande.

IKEM är av den bestämda uppfattningen att risker med kemikalier ska hanteras på ett harmoniserat sätt genom EU:s kemikalielagstiftning (REACH). Skadliga ämnen som inte kan hanteras på ett säkert sätt ska begränsas och fasas ut, inte beskattas. Genom att hantera kemikalier under REACH-lagstiftningen ger man alla företag på den europeiska marknaden samma förutsättningar, och skapar dessutom större möjligheter att ställa krav på utomeuropeiska leverantörer. En sammanhållen och stark inre marknad skapar verklig miljönytta och skyddar människor från skadliga ämnen. Därmed är vi helt eniga med de slutsatser som experterna Robert Lönn, Magnus Nikkarinen och Petra Pettersson har dragit i det särskilda yttrande som presenteras i betänkandet.

Genom REACH lagstiftningen finns en fastslagen procedur för hur ämnen ska föras upp på REACH-lagstiftningens begränsningslista eller tillståndsbilaga. Det skapar en förutsägbarhet, och garanterar att ämnen regleras korrekt och lika utifrån vetenskaplig basis. I det nu presenterade betänkandet är förslaget att beskatta kända SVHC, samt strukturellt liknande ämnen som kan antas vara SVHC. Att utfärda en skatt på ämnen som man tror har en viss egenskap är inte bara ovetenskapligt, det är dessutom rättsosäkert. Man ska komma ihåg att certifieringsorgan är organisationer som skapar sina egna kriterier, vilket saknar transparens. Även ChemSec:s SIN-lista, som omnämns som en bas för beskattningsbara kemikalier, saknar transparens i sin utformning, och omfattar inte offentliga konsultationer som EU:s klassificerings och begränsningsregelverk kräver.

Ftalater är en stor familj av ämnen med olika egenskaper. Orto-ftalater med låg molekylvikt (LMW) som DEHP, DBP, BBP, DIBP och DCHP klassificeras under CLP (förordning (EG) nr 1272/2008) som farliga ämnen och är inkluderade i bilaga XIV till REACH-förordningen. Vissa av dem är även begränsade i importerade varor. Genom tillsyn av företag och varor på marknaden åligger det nu Kemikalieinspektionen att medverka till att konsumenter inte

utsätts för dessa farliga ftalater. Det finns därför ingen anledning att lägga detta ansvar på Skatteverket också.

Klassificeringen av orto-ftalater med låg molekylvikt har lett till att näringslivet substituerat dessa med orto-ftalater med hög molekylvikt (HMW) eller andra mjukgörare. Ftalaterna DINP och DIDP, som båda har hög molekylvikt, är bland de viktigaste ersättarna för LMW-ftalaterna i Europa och globalt. ECHA yttrade sig i mars 2018 om att det inte fanns någon anledning att klassificera DINP vare sig för effekter på sexuell funktion och fertilitet eller för utvecklingstoxicitet. ECHA drog också slutsatsen att det inte finns några tecken på negativa reproduktionseffekter för DINP. Därför klassificeras inte DINP under CLP och det bedöms inte heller vara ett hormonstörande ämne. Dessutom genomförde ECHA 2013 en fullständig riskbedömning av DINP och DIDP och drog slutsatsen att deras användning är säker i alla nuvarande konsumentapplikationer. Att utredningen ändå föreslår att DINP och DIDP ska omfattas av skatten är under all kritik och något som skadar vår tilltro till kompetensen hos den statliga utredningen. Om regeringen väljer att gå vidare med att basera en skatt på listor utformade av NGO:er och certifieringsorganisationer som går på tvärs med riskbedömningen som EU:s kemikaliemyndighet gör slår man in på ett oroväckande och synnerligen rättsosäkert vägval.

SYNPUNKTER PÅ VISSA DELAR AV BETÄNKANDET

6.7.2 Identifiering av hormonstörande ämnen – ett område där EU:s lagstiftning utvecklas

I inledningen av detta avsnitt står att "Hormonstörande ämnen med relevans för kläder och skor är bl.a. ftalater, alkylfenol/etoxilater och bisfenol A.". Det är dock fel. Ftalater är en stor grupp ämnen varav endast några är klassificerade som hormonstörande.

7.8.2 Kartläggning av ftalater i varor i Sverige

Vi anser att utredningen här har brustit i sin beskrivning av ftalaterna. För att ge en rättvisande bild borde utredningen ha tagit upp att klassificeringen av orto-ftalater med låg molekylvikt har lett till att näringslivet substituerat dessa med orto-ftalater med hög molekylvikt (HMW) eller andra mjukgörare. Ftalaterna DINP och DIDP, som båda har hög molekylvikt, är bland de viktigaste ersättarna för LMW-ftalaterna i Europa och globalt. ECHA yttrade sig i mars 2018 om att det inte fanns någon anledning att klassificera DINP vare sig för effekter på sexuell funktion och fertilitet eller för utvecklingstoxicitet. ECHA drog också slutsatsen att det inte finns några tecken på negativa reproduktionseffekter för DINP. Därför klassificeras inte DINP under CLP och det bedöms inte heller vara ett hormonstörande ämne. Dessutom genomförde ECHA 2013 en fullständig riskbedömning av DINP och DIDP och drog slutsatsen att deras användning är säker i alla nuvarande konsumentapplikationer.

Istället låter det på utredningen som att alla ftalater är farliga.

11.5.2 Särskilt farliga ämnen som kan finnas i vissa varusegment

I bakgrunden till förslaget anger utredningen att "En stor andel av ftalaterna är bevisat skadliga för fortplantningen och hormonstörande hos människa och i miljön." och att "Ftalaters användning inom EU är delvis, men inte fullständigt, begränsad (se avsnitt 6.3.3)." Vi är mycket kritiska till att utredningen har en så skev syn på ftalaterna och inte ger en objektiv beskrivning. Enligt branschorganisationen för mjukgörartillverkarna i EU så är det fler

orto-ftalater som inte är klassificerade än antalet som är det¹. Användningen av de som har klassificerats har också minskat drastiskt. Dessutom begränsar Reachförordningen från den 1 juli 2020 användningen av de fyra ftalater som tidigare var mest använda inom EU (DEHP, DBP, BBP, DIBP). Användningen av dessa inom EU har krävt tillstånd sedan 2015, men de har fortfarande använts utanför EU och kunnat importeras. Eftersom begränsningen nu också omfattar importerade produkter så hanteras redan problematiken med eventuell import av farliga ftalater i kläder ock skor.

Som skäl för sitt förslag anger utredningen: ”Utredningen bedömer att samtliga ämnen i grupperna ftalater och PFAS har sådana egenskaper att de kan antas vara särskilt farliga ämnen.” Vi anser att det är helt obegripligt att en statlig utredning kan presentera ett så långtgående förslag baserat på så lösa grunder att man själv bedömer att ämnena är särskilt farliga trots att EU:s kemikaliemyndighet slagit fast att det inte fanns någon anledning att klassificera ftalaten DINP vare sig för effekter på sexuell funktion och fertilitet eller för utvecklingstoxicitet. ECHA drog också slutsatsen att det inte finns några tecken på negativa reproduktionseffekter för DINP. Därför klassificeras inte DINP under CLP och det bedöms inte heller vara ett hormonstörande ämne. Dessutom genomförde ECHA 2013 en fullständig riskbedömning av DINP och DIDP och drog slutsatsen att deras användning är säker i alla nuvarande konsumentapplikationer.

13.2.2 Antaganden för kläder om förekomster av ämnesgrupper som påverkar avdragsmöjligheter

Det är bra att utredningen har reflekterat över att de studier som man presenterade i avsnittet tidigare hade många år på nacken och att användningen kan ha ändrats sedan dess. Däremot anser vi att utredningen borde ha skiljt på användningen av klassificerade och icke-klassificerade ftalater.

13.8.1 Ohälsa- och miljörelaterade kostnader per kilogram ftalater

Det är ovetenskapligt av utredningen att anta ”att de ftalater som omfattas av skatten kan ge liknande hälsorelaterade kostnader per kilogram som de begränsade kemikalierna.” därför att hälsoegenskaperna skiljer stort mellan de olika orto-ftalaterna som vi tidigare påpekat.

Vi bifogar information från European Plasticisers.

IKEM – Innovations- och Kemiindustrierna i Sverige

Kristina Neimert Carne
Sakkunnig kemikaliefrågor

¹ <https://www.plasticisers.org/plasticiser/ortho-phthalates/>